

Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU6

Stärkt tillgång till läromedel

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i skollagen.

Lagändringarna syftar till att stärka elevernas tillgång till ändamålsenliga läromedel och innebär att de bestämmelser som reglerar vad eleverna ska ha tillgång till i utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialsolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan förtydligas. Det ska i bestämmelserna anges att eleverna utan kostnad ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. Vidare kompletteras skollagen med definitioner av begreppen lärobok, läromedel och lärverktyg.

Motsvarande förtydligande av vad eleverna ska ha tillgång till i utbildningen införs beträffande de olika utbildningsformerna inom kommunal vuxenutbildning (komvux). Huvudmannen ska dock, liksom hittills, i fråga om komvux på grundläggande respektive gymnasial nivå och komvux som anpassad utbildning på grundläggande respektive gymnasial nivå, kunna besluta att lärverktyg som varje elev har för eget bruk och får behålla som sin egendom, ska anskaffas av eleverna själva eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar huvudmannens anskaffningskostnader.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2024.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns sex reservationer (S, V, C, MP) och ett särskilt yttrande (S).

Behandlade förslag

Proposition 2023/24:21 Stärkt tillgång till läromedel.

Sex yrkanden i två följdmotioner.

Sju yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden.....	7
Regeringens lagförslag	7
Frågor om rätten till läromedel m.m.	16
Ytterligare åtgärder för kvalitetssäkring av läromedel	19
Avgifter inom den kommunala vuxenutbildningen	22
Reservationer	24
1. Frågor om rätten till läromedel m.m., punkt 2 (S, MP)	24
2. Frågor om rätten till läromedel m.m., punkt 2 (V)	25
3. Ytterligare åtgärder för kvalitetssäkring av läromedel, punkt 3 (V)	25
4. Ytterligare åtgärder för kvalitetssäkring av läromedel, punkt 3 (C)	26
5. Avgifter inom den kommunala vuxenutbildningen, punkt 4 (S, MP)	27
6. Avgifter inom den kommunala vuxenutbildningen, punkt 4 (V)	28
Särskilt yttrande	29
Frågor om rätten till läromedel m.m., punkt 2 (S)	29
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	30
Propositionen	30
Följdmotionerna	30
Motioner från allmänna motionstiden 2023/24	31
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	32

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:21.

2. Frågor om rätten till läromedel m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:1930 av Mattias Jonsson och Amalia Rud Pedersen (båda S),

2023/24:2451 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkandena 14 och 15,

2023/24:2482 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 8,

2023/24:2687 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 29 och 31.1,

2023/24:2753 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 2 och

2023/24:2755 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 3.

Reservation 1 (S, MP)

Reservation 2 (V)

3. Ytterligare åtgärder för kvalitetssäkring av läromedel

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2482 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 9 och

2023/24:2753 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1.

Reservation 3 (V)

Reservation 4 (C)

4. Avgifter inom den kommunala vuxenutbildningen

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2753 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 3 och

2023/24:2755 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 1 och 2.

Reservation 5 (S, MP)

Reservation 6 (V)

Stockholm den 7 december 2023

På utbildningsutskottets vägnar

Fredrik Malm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Malm (L), Åsa Westlund (S), Patrick Reslow (SD), Josefin Malmqvist (M), Linus Sköld (S), Robert Stenkvist (SD), Caroline Helmersson Olsson (S), Noria Manouchi (M), Mats Wiking (S), Jörgen Grubb (SD), Aylin Nouri (S), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Daniel Riazat (V), Mathias Bengtsson (KD), Niels Paarup-Petersen (C), Anders Alftberg (SD) och Camilla Hansén (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2023/24:21 Stärkt tillgång till läromedel.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Två motioner med sammanlagt sex yrkanden har väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlar utskottet även fyra motioner med sju yrkanden från allmänna motionstiden 2023/24. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

Riksdagen riktade våren 2022 ett tillkännagivande till regeringen om varje skolas skyldighet att säkerställa god tillgång till kvalitetssäkrade läromedel (bet. 2021/22:UbU15, punkt 18, rskr. 2021/2022:231). I betänkandet behandlas även den redovisning av hanteringen av tillkännagivandet som regeringen gör i propositionen.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 22 juni 2023 att inhämta Lagrådets yttrande över det lagförslag som finns i propositionen. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitt 6.2 i propositionen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen ändringar i skollagen (2010:800) i syfte att stärka elevernas tillgång till ändamålsenliga läromedel. De bestämmelser som reglerar vad eleverna ska ha tillgång till i utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska förtydligas. Det ska i bestämmelserna anges att eleverna utan kostnad ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. Vidare ska skollagen kompletteras med definitioner av begreppen lärobok, läromedel och lärverktyg.

Motsvarande förtydligande av vad eleverna ska ha tillgång till i utbildningen föreslås beträffande de olika utbildningsformerna inom kommunal vuxenutbildning (komvux). Huvudmannen ska dock, liksom hittills, i fråga om komvux på grundläggande respektive gymnasial nivå och komvux som anpassad utbildning på grundläggande respektive gymnasial nivå, kunna besluta att lärverktyg som varje elev har för eget bruk och får

behålla som sin egendom, ska anskaffas av eleverna själva eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar huvudmannens anskaffningskostnader.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2024.

Utskottets överväganden

Inledning

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla regeringens lagförslag. Därefter behandlas motionsyrkanden som innehåller förslag till tillkännagivanden till regeringen i frågor som anknyter till lagförslaget.

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringen förslag till lag om ändringar i skollagen. Ändringarna innebär att elevernas rätt till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg förtydligas. Följdändringar görs när det gäller terminologin i de bestämmelser som avser den kommunala vuxenutbildningen. Vidare införs definitioner av begreppen lärobok, läromedel och lärverktyg.

Propositionen

Bakgrund

Regeringen beslutade den 28 november 2019 att ge en särskild utredare i uppdrag att utreda och föreslå åtgärder för att stärka skolbiblioteken i syfte att ge alla elever i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan likvärdig tillgång till skolbibliotek. I detta ingick även att utreda och föreslå åtgärder för att öka tillgången till skolbibliotek med utbildade bibliotekarier. Utredaren skulle också föreslå hur statens roll bör se ut när det gäller läromedel i svensk skola (dir. 2019:91, dir. 2020:109 och dir. 2021:21).

Utredningen, som tog namnet Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel, överlämnade den 19 januari 2021 delbetänkandet Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3) och den 17 augusti 2021 slutbetänkandet Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70).

Propositionen behandlar vissa förslag i slutbetänkandet. Det gäller förslaget i avsnitt 4.7.1 som avser en definition av läromedel i skollagen (2010:800) samt det förslag i 5.8.1 som avser förtydligande i skollagen om elevernas rätt till tillgång till läromedel. När det gäller kommunal vuxenutbildning (komvux) behandlas bara den del av förslaget som avser terminologin, inte den del av förslaget som innebär att elever i komvux på grundläggande nivå och komvux som anpassad utbildning på grundläggande nivå ska få kostnadsfria läromedel.

Betänkandet har remissbehandlats.

Under den fortsatta beredningen har Sameskolstyrelsen, Skolinspektionen, Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) fått tillfälle att yttra sig över ett utkast till lagrådsremiss. Sameskolstyrelsen har inte inkommit med något yttrande. Skolinspektionen och Skolverket har angett att de inte har några synpunkter på förslagen i utkastet till lagrådsremiss. SPSM har inkommit med synpunkter som behandlas i avsnitt 6.1 och 6.2 i propositionen.

Nuvarande bestämmelser

I 1 kap. 1 § skollagen anges att i skolväsendet ingår skolformerna förskola, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning (komvux). Komvux består av utbildning på grundläggande nivå, anpassad utbildning på grundläggande nivå, utbildning på gymnasial nivå, anpassad utbildning på gymnasial nivå och utbildning i svenska för invandrare, sfi, (20 kap. 3 § skollagen).

I skollagen förekommer inte begreppen läroböcker eller läromedel. I stället används begreppen böcker och lärverktyg i de bestämmelser som reglerar elevers rätt till en avgiftsfri utbildning. Elever som går i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan och anpassade gymnasieskolan ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning (9 kap. 8 §, 10 kap. 10 §, 11 kap. 13 §, 12 kap. 10 §, 13 kap. 10 § och 18 kap. 17 § skollagen). Motsvarande gäller även i gymnasieskolan med den skillnaden att huvudmannen i den skolformen får besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna hjälpmedel (15 kap. 17 § skollagen).

Inom komvux på grundläggande och gymnasial nivå samt inom komvux som anpassad utbildning på grundläggande och gymnasial nivå får huvudmannen bestämma att böcker och andra lärverktyg som eleverna har för eget bruk och får behålla som sin egendom ska anskaffas av eleverna själva eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar huvudmannens anskaffningskostnader. Lärverktyg som används i utbildningen ska i övrigt tillhandahållas utan kostnad för eleverna (20 kap. 7 § andra stycket skollagen). Elever inom utbildning i svenska för invandrare ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning. Huvudmannen får dock besluta att elever ska hålla sig med enstaka egna lärverktyg (20 kap. 7 § tredje stycket skollagen).

Regeringens förslag

Förslagen till ändringarna i skollagen innebär i huvudsak följande.

Tydliga definitioner av läroböcker, läromedel och lärverktyg ska införas i skollagen

Regeringen föreslår att skollagen ska kompletteras med definitioner av begreppen läromedel, lärobok och lärverktyg.

Läromedel ska definieras som ett helt eller delvis tryckt eller digitalt verk som

- är avsett att användas i undervisningen
- överensstämmer med relevanta delar av tillämplig kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan och läroplanen
- är utgivet av någon som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art.

Lärobok ska definieras som ett tryckt läromedel, med eller utan digitala komponenter.

Lärverktyg ska definieras som läroböcker, andra läromedel och andra tryckta eller digitala verk samt utrustning och material som används i undervisningen.

Elevernas rätt till läromedel, läroböcker och lärverktyg ska tydliggöras

Regeringen föreslår även att det ska förtydligas i skollagen att elever i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan utan kostnad ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. Regeringen föreslår även att det ska göras följdändringar när det gäller terminologin i de bestämmelser i skollagen som avser kommunal vuxenutbildning.

Ikraftträdande

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2024.

Skälen för regeringens förslag

Behovet av fler definitioner i skollagen som tar sikte på elevernas lärande

Regeringen anser att de nuvarande bestämmelserna i skollagen i de olika skolformskapitlen om att eleverna ska ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning behöver förtydligas. Det viktiga vid ett sådant förtydligande är att eleverna ska ha tillgång till sådana lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. För att en uppdaterad reglering ska bli tydlig är det dock viktigt att även de begrepp som används i sådana bestämmelser är tydliga. Regeringen anser att det behövs definitioner av såväl lärverktyg som läromedel och läroböcker. De föreslagna definitionerna ska vara samlade i en bestämmelse (1 kap. 3 § skollagen). Definitionerna bör användas i de bestämmelser om vad eleverna ska ha tillgång till i utbildningen som finns i de kapitel som reglerar de olika skolformerna.

Regeringen anför vidare att definitionerna kan påverka undervisningen i en positiv riktning då tydliga definitioner kan öka medvetenheten om vilken betydelse läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg kan ha för undervisningen men också för beslut på olika nivåer och för möjligheten till relevant kostnadsstatistik. En komplettering av skollagen med dessa definitioner kan också bidra till att möjliggöra ett systematiskt kvalitetsarbete när det gäller läromedel. Tydliga definitioner kan även underlätta Skolinspektions inspektionsarbete.

Definitionen av läromedel

När det gäller den föreslagna definitionen av läromedel bedömer regeringen att såväl tryckta som digitala verk har ett värde i undervisningen och att därför både tryckta och digitala verk bör räknas som läromedel. Vidare anser regeringen att det i definitionen bör anges att verket ska vara avsett att användas i undervisningen. Verken ska således vara producerade i syfte att stödja lärandet. Det innebär att innehållet är presenterat på ett pedagogiskt sätt och att språket både är begripligt och kan utmana på ett sätt som främjar elevers språk- och kunskapsutveckling.

När det gäller delen av definitionen om att läromedel ska överensstämma med relevanta delar av tillämplig kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan och läroplanen anför regeringen bl.a. att ett läromedel som överensstämmer med relevanta delar av kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplanen behöver tydligt förhålla sig till såväl ämnets syfte som till det centrala innehållet. I syftet och det centrala innehållet beskrivs vad eleverna ska lära sig och vilka kunskaper, attityder och förhållningssätt som undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla. Oavsett om ett läromedel är heltäckande, behandlar en specifik del av ett ämne eller är ämnesövergripande ska läromedlet också överensstämma med de delar av läroplanen som avser skolans värdegrund och uppdrag samt övergripande mål och riktlinjer, i för sammanhanget relevanta delar.

För att läromedel ska hålla hög kvalitet, vara ändamålsenliga och anpassade för olika elever och kvalitetssäkrade anser regeringen att det är viktigt att det också framgår av definitionen att ett läromedel ska vara utgivet av någon som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art. Med detta avses i första hand en professionell utgivare, exempelvis ett förlag eller en läromedelsproducent. Utgivarens titlar ska finnas tillgängliga för en bred allmänhet via t.ex. bibliotek, bokhandlare eller etablerade distributionskanaler för läromedel. För att en utgivningsverksamhet ska anses vara av professionell art krävs att den har rutiner för kvalitetssäkring.

Regeringen anser att ett krav på att ett läromedel ska vara utgivet av någon som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art kommer att öka elevers möjlighet att få tillgång till ändamålsenliga läromedel av hög kvalitet som består av texter, bilder och uppgifter som bildar en didaktisk helhet,

presenteras i en logisk ordning och är framtagna i syfte att användas och fungera väl i undervisningen. Detta kommer att gynna elevernas lärande.

Definitionen av lärobok

Regeringen anför i propositionen att tryckta läromedel har en given plats i undervisningen och kan kombineras med, men inte ersättas av, digitala läromedel. Det bör framgå av skollagen att elever ska ha tillgång till läroböcker. För att det ska bli tydligt vad som avses anser regeringen att det utöver definitionen av läromedel även behöver införas en definition av läroböcker. Regeringen föreslår att en lärobok ska definieras som ett tryckt läromedel, med eller utan digitala komponenter.

Definitionen av lärverktyg

Begreppet lärverktyg förekommer redan i dag i skollagen i bestämmelserna om vad eleverna ska ha tillgång till i de olika skolformerna. I förarbetena till skollagen beskrivs lärverktyg som den utrustning och de materiel, utöver böcker, som eleverna behöver för att kunna nå målen för utbildningen och det anges att sådana lärverktyg även kan avse alternativa verktyg för lärandet, t.ex. talsyntes (prop. 2009/10:165 s. 374). Regeringen bedömer att avgränsningarna mellan olika material som används i undervisningen behöver bli tydliga. Regeringen föreslår därför att inte bara läromedel och läroböcker utan även begreppet lärverktyg ska definieras. Innebörden av begreppet lärverktyg är dock inte tänkt att förändras. Förslaget till definition är i stället avsett att förtydliga befintliga skrivningar i skollagen. Regeringen anser att lärverktyg fortsatt ska vara ett brett begrepp.

Skön- och facklitteratur ska sorteras in under lärverktyg. Även annat material som inte primärt är framställt för att användas i undervisningen, exempelvis tidningsartiklar, bör enligt regeringen betraktas som lärverktyg. Även lärares egenproducerade material och undervisningsmaterial som tas fram av organisationer eller stiftelser som inte bedriver utgivningsverksamhet av professionell art bör falla under definitionen av lärverktyg. Utrustning som används i undervisningen, t.ex. datorer, symaskiner, talsyntes och laborationsutrustning, ska fortsatt också ingå i begreppet lärverktyg.

Tydliggörande av elevernas rätt till läromedel, läroböcker och lärverktyg

Rätten till läromedel

I skollagens olika skolformskapitel anges att elever ska ha rätt till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning. Regeringen anför att den snabba digitaliseringen har medfört ett behov av att förtydliga vad bestämmelserna innebär. I skollagen anges att utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 9 §). Trots detta är variationen stor mellan huvudmän när det gäller

faktiska resurser per elev. Denna variation gäller också inköp av läromedel vilket medför att elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel inte är likvärdig i landet.

Regeringen anför vidare att läromedel är betydelsefulla för elever och lärare. Bland annat kan ändamålsenliga läromedel skapa sammanhang och ge en överblick över kunskapsområden och på så sätt främja lärandet. Eleverna får genom läromedel också successivt alltmer utmanande uppgifter och texter, vilket gynnar deras kunskapsutveckling. Väl fungerande läromedel erbjuder lärare ett värdefullt stöd under både planering och genomförande av undervisning. Tillgång till läroböcker och andra läromedel ökar sammanfattningsvis möjligheterna till en mer högkvalitativ undervisning, vilket i sin tur förbättrar förutsättningarna för eleverna att nå utbildningens mål. Tillgång till ändamålsenliga läromedel kan också bidra till att stärka elevernas tillgång till en likvärdig utbildning.

Utifrån den samlade bilden föreslår regeringen att det ska anges i de olika skolformskapitlen som avser förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskola att eleverna ska ha tillgång till läromedel.

Även om de bestämmelser som avser vad eleverna ska ha tillgång till i olika skolformer varierar när det gäller ansvaret för kostnaderna anser regeringen att terminologin i de olika bestämmelserna bör vara densamma när det gäller vad eleverna ska ha tillgång till. Således bör det även i bestämmelserna om komvux på grundläggande och gymnasial nivå, komvux som anpassad utbildning på grundläggande och gymnasial nivå och komvux i sfi anges att eleverna ska ha tillgång till läromedel.

Rätten till läroböcker

Regeringen anför att det är mycket viktigt att på olika sätt stärka arbetet med elevers läsförståelse. Både digitala och tryckta läromedel är av betydelse. Läsprocesserna ser olika ut på skärm och på papper och elever behöver få möjlighet att utveckla såväl det digitala som det analoga läsandet. Regeringen anser dock att den tryckta läroboken har ett särskilt värde och att fokus bör ligga på det analoga läsandet i yngre åldrar. Den samlade vetenskapen visar att utvecklingen av läs- och skrivförmåga hos barn gynnas av användning av analoga resurser.

Utgångspunkten bör vara att det är läroböcker som används i undervisningen. Regeringen anser att läroböcker är viktiga för att stärka elevernas språkutveckling och läsförmåga. Digitala läromedel och digitala lärverktyg kan med elevers stigande ålder användas i större utsträckning och ge goda effekter, under förutsättning att det görs selektivt, utifrån tydligt vetenskapligt stöd och dokumenterat pedagogiskt mervärde. Digitala läromedel och digitala lärverktyg kan vidare i vissa situationer, men som huvudregel inte i alla situationer, användas av kompensatoriska skäl.

Regeringen anför vidare att en god läsförmåga kommer att vara lika viktig i morgondagens digitaliserade värld som den är i dagens. Elever behöver därför motiveras att fortsätta läsa tryckta texter. Ett sätt att bidra till detta är att skolor ger elever god tillgång till läroböcker och att lärare medvetet arbetar med texterna i dessa böcker.

I propositionen föreslås att det ska framgå i de olika skolformskapitlen i skollagen att elever ska ha tillgång till läromedel. Om skollagen inte förtydligas ytterligare finns det dock, enligt regeringen, risk för att elever enbart får del av digital text. Regeringen anser därför att det uttryckligen behöver framgå av skollagen att elever också ska ha tillgång till tryckt text. Avsikten är dock inte att alla elever samtidigt behöver ha tillgång till både läroböcker och andra läromedel i alla årskurser.

Regeringen anför i sammanhanget även att samlad vetenskaplig empiri och beprövad erfarenhet visar att grundläggande färdigheter som relationella förmågor, uppmärksamhet och koncentration samt färdigheter att läsa, skriva och räkna bäst förvärvas genom analoga aktiviteter i analoga miljöer.

Rätten till andra lärverktyg

Regeringen anför bl.a. att det är viktigt att sträva mot en balans mellan olika undervisningsmaterial som t.ex. läroböcker, andra läromedel, fack- och skönlitteratur, olika former av autentiska texter, digitala presentationer, film, material för skapande, laborationsutrustning och annan utrustning. Det måste finnas möjligheter att arbeta på olika sätt och att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som är ändamålsenliga och av god kvalitet.

Regeringens förslag innebär att det som tidigare i de olika skolformskapitlen som avser förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska framgå att elever ska ha tillgång till andra lärverktyg. När det gäller komvux se nedan.

Förslaget att uttrycket tidsenlig utbildning ska ersättas med god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål

I skollagen anges i dag att eleverna ska ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning. Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel¹ ansåg att det bör betonas att den främsta funktionen med läromedel är att stärka elevers kunskapsutveckling och föreslår därför att ”tidsenlig utbildning” ersätts med ”god kunskapsutveckling”. Regeringen delar denna uppfattning, men anser att bestämmelsen bör tydliggöras ytterligare. Regeringen föreslår därför att ”tidsenlig utbildning” ersätts med ”god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål”. Formuleringen innebär att de läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som används i undervisningen ska stödja elevernas

¹ Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70).

kunskapsutveckling och förhålla sig till aktuella läroplaner och kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplaner samt skollagen. Sammantaget föreslår regeringen att det i skollagen ska anges att elever i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. I bestämmelserna ska det för alla nu nämnda skolformer, liksom hittills, anges att eleverna ska ha denna tillgång utan kostnad. För gymnasieskolan gäller dock att huvudmannen får besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna hjälpmedel (15 kap. 17 § andra stycket andra meningen skollagen). När det gäller komvux se nedan.

Ordet behövs markerar att en elev ska ha tillgång till det som eleven behöver. Regeringen anför att det inte behöver innebära att en elev samtidigt ska ha tillgång till både exempelvis läroböcker och digitala läromedel. Enligt skollagen ska utbildningen vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Regeringen hänvisar även när det gäller lagförslaget i denna del till att samlad vetenskaplig empiri och beprövad erfarenhet bl.a. visar att färdigheter att läsa, skriva och räkna bäst förvärvas genom analoga aktiviteter i analoga miljöer och att detta, när det gäller förhållandet mellan läroböcker och digitala läromedel, innebär att fokus i de yngre åldrarna bör ligga på det analoga läsandet och att digitala läromedel vid stigande ålder kan användas i större utsträckning. Digitala läromedel kan också i vissa situationer användas av kompensatoriska skäl.

Förslaget om terminologiska följdändringar när det gäller komvux

När det gäller de olika utbildningsformerna inom komvux får huvudmannen i varierande utsträckning besluta att elever ska stå för en del av kostnaden för lärverktygen. Regeringen behandlar i denna proposition inga ändringar om detta. Regeringen anser att det inte hindrar att terminologin i de olika bestämmelserna om vad eleverna i de olika skolformerna ska ha tillgång till bör vara densamma. Regeringen föreslår därför att det även i bestämmelserna om komvux på grundläggande och gymnasial nivå, komvux som anpassad utbildning på grundläggande och gymnasial nivå och komvux i sfi ska framgå att eleverna ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. I övrigt föreslår regeringen endast vissa redaktionella ändringar.

De redaktionella ändringar som föreslås innebär att 20 kap. 7 § delas upp i tre paragrafer (20 kap. 7–7 b §§) för att lagtexten ska bli mer lättläst.

Tidpunkten för ikraftträdandet

När det gäller den föreslagna tidpunkten för ikraftträdandet (den 1 juli 2024) anför regeringen att syftet med förslagen till ändringar i skollagen är att elevernas tillgång till ändamålsenliga läromedel ska öka. Regeringen anser därför att lagändringarna ska träda i kraft så tidigt som möjligt.

Riksdagens tillkännagivande

Riksdagen riktade våren 2022, i enlighet med utskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om varje skolas skyldighet att säkerställa god tillgång till kvalitetssäkrade läromedel (bet. 2021/22: UbU15, punkt 18, rskr. 2021/2022:231). I betänkandet anförde utskottet följande skäl för tillkännagivandet. För att elevernas tid i skolan ska spela så stor roll som möjligt ansåg utskottet att det är viktigt att det finns god tillgång till läromedel. Enligt en rapport från Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Elevråd och Sveriges Elevkårer om läromedelssituationen i Sverige saknar var femte lärare nödvändiga läromedel för att kunna bedriva en hållbar undervisning. Mot denna bakgrund föreslog utskottet att riksdagen skulle ställa sig bakom ett tillkännagivande om varje skolas skyldighet att säkerställa god tillgång till kvalitetssäkrade läromedel. Utskottet ansåg att regeringen borde vidta åtgärder i enlighet med detta.

I propositionen bedömer regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett genom de förslag till ändringar i skollagen som lämnas i propositionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis understryka att det är viktigt att elevernas tillgång till ändamålsenliga läromedel stärks. Utskottet välkomnar därför förslaget i propositionen om att det förtydligas i skollagen att eleverna ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. Utskottet ser också positivt på förslaget att skollagen ska kompletteras med definitioner av begreppen lärobok, läromedel och lärverktyg för att förtydliga bestämmelserna om vad eleverna ska ha tillgång till i utbildningen.

Lagförslaget bör därför antas av de skäl som anføres ovan och i propositionen.

Utskottet delar även regeringens bedömning att riksdagens tillkännagivande får anses tillgodosett.

Utskottet övergår nu till att behandla motionsyrkanden som innehåller förslag om tillkännagivanden i frågor som anknyter till lagförslaget.

Frågor om rätten till läromedel m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att dels stärka tillgången till läromedel inom den kommunala vuxenutbildningen, dels utreda om det finns relevanta tryckta läromedel som följer kursplanen.

Vidare avslår riksdagen motionsyrkanden som får anses tillgodosedda genom lagförslaget.

Jämför reservation 1 (S, MP) och 2 (V) samt det särskilda yttrandet (S).

Följdmotionerna

I kommittémotion 2023/24:2755 yrkande 3 föreslår Åsa Westlund m.fl. (S) ett tillkännagivande till regeringen om att stärka tillgången av läromedel inom den kommunala vuxenutbildningen. Motionärerna anser att behovet av stärkt tillgång till läromedel när det gäller den kommunala vuxenutbildningen har försumrats av regeringen i propositionen.

I kommittémotion 2023/24:2753 yrkande 2 föreslår Daniel Riazat m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en utredning som undersöker att det finns relevanta tryckta läromedel som följer ämnens fastställda kursplaner. Motionärerna anser att när det förtydligas i skollagen att elever ska ha tillgång till tryckta läromedel som följer kursplanen blir det ännu viktigare att säkerställa att sådana läromedel finns.

Motioner från allmänna motionstiden 2023/24

I partimotion 2023/24:2482 yrkande 8 föreslår Muharrem Demirok m.fl. (C) ett tillkännagivande till regeringen om att reglera rätten till läromedel i skolan. Motionärerna anser att eleverna utan kostnad ska ha tillgång till de läromedel och andra lärverktyg, inklusive böcker och läroböcker, som behövs för en god kunskapsutveckling.

I kommittémotion 2023/24:2687 yrkande 29 föreslår Åsa Westlund m.fl. (S) ett tillkännagivande till regeringen om att lämna förslag för att säkerställa en god och likvärdig tillgång till läromedel av hög kvalitet på alla skolor. I samma motion föreslår motionärerna även ett tillkännagivande till regeringen om att Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedels förslag om förtydligande i skollagens bestämmelser om elevernas tillgång till böcker och lärverktyg ska förverkligas (yrkande 31.1). Motionärerna anser att detta är viktigt för att säkerställa en god och likvärdig tillgång till läromedel av hög kvalitet på alla skolor.

I kommittémotion 2023/24:2451 yrkande 14 föreslår Camilla Hansén m.fl. (MP) ett tillkännagivande till regeringen om att en definition av begreppet läromedel ska införas i skollagen. I samma motion yrkande 15 föreslås även

ett tillkännagivande om att införa bestämmelser om elevernas rätt till läromedel i skollagen. Motionärerna anför bl.a. att för att skolan ska vara jämlik måste alla lärare och elever ha en god tillgång till läromedel av jämn och hög kvalitet. Läromedel är både ett viktigt stöd i undervisningssituationen och för att elever ska kunna läsa själva. Läromedelstillgången måste säkras och lärare och elever ska inte vara beroende av gratismaterial från partiska bolag och andra samhällsaktörer.

Även i motion 2023/24:1930 föreslår Mattias Jonsson och Amalia Rud Pedersen (båda S) ett tillkännagivande till regeringen om att bestämmelser om att alla elever ska ha rätt till läroböcker ska införas i skollagen. Motionärerna anför bl.a. att övergången till digitala läromedel har föranlett att många skolor i dag inte har fysiska läroböcker som är tillgängliga för de elever som efterfrågar det.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen att skollagen ska kompletteras med definitioner av begreppen lärobok, läromedel och lärverktyg. Vidare föreslår regeringen att det i de olika skolformskapitel som avser förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska anges att eleverna ska ha tillgång till läromedel. Det ska dessutom framgå av skollagen att elever också ska ha tillgång till läroböcker. Som tidigare ska det anges i de olika skolformskapitlen som avser förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan att elever ska ha tillgång till andra lärverktyg.

Sammantaget föreslår regeringen att det i skollagen ska anges att elever i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. Formuleringen ”som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål” är ny och regeringen anför att därigenom betonas att lärverktygens främsta funktion är att stärka elevers kunskapsutveckling och vikten av att läromedel och övriga lärverktyg förhåller sig till aktuell kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan, läroplanen och till bestämmelser om mål för utbildningen i skollagen.

Regeringen föreslår också att det även i bestämmelserna om komvux på grundläggande och gymnasial nivå, komvux som anpassad utbildning på grundläggande och gymnasial nivå och komvux i sfi ska framgå att eleverna ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

I bestämmelserna ska det för alla nu nämnda skolformer, liksom hittills, anges att eleverna ska ha denna tillgång utan kostnad. För gymnasieskolan gäller dock att huvudmannen får besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka

egna hjälpmedel. När det gäller de olika utbildningsformerna inom komvux får huvudmannen i varierande utsträckning besluta att elever ska stå för en del av kostnaden för lärmaterialet.

Utskottets ställningstagande

Ändringarna i skollagen som utskottet ställt sig bakom innebär att det förtydligas att eleverna ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärmaterialet som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. Genom formuleringen ”som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål” betonas, att lärmaterialets främsta funktion är att stärka elevers kunskapsutveckling och vikten av att läromedel och övriga lärmaterialet förhåller sig till aktuell kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan, läroplanen och till bestämmelser om mål för utbildningen i skollagen. Vidare införs definitioner av begreppen lärobok, läromedel och lärmaterialet i skollagen.

Genom förslagen i propositionen får motion 2023/24:1930 (S), motion 2023/24:2451 (MP) yrkande 15, motion 2023/24:2482 (C) yrkande 8, och motion 2023/24:2687 (S) yrkandena 29 och 31.1 i huvudsak anses tillgodosedda, och utskottet avstyrker därför motionsyrkandena.

När det gäller motion 2023/24:2451 (MP) yrkande 14 innebär lagförslaget att det införs en definition av bl.a. begreppet läromedel i skollagen. Motionsyrkandet är därmed tillgodosett och avstyrks.

När det sedan gäller motionsyrkandet om att stärka tillgången av läromedel inom den kommunala vuxenutbildningen vill utskottet peka på att i lagförslaget är terminologin densamma i de olika bestämmelserna om vad eleverna i de olika skolformerna ska ha tillgång till. Även i bestämmelserna i skollagen om komvux på grundläggande och gymnasial nivå, komvux som anpassad utbildning på grundläggande och gymnasial nivå och komvux i sfi ska det således framgå att eleverna ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärmaterialet som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. Utskottet avstyrker motion 2023/24:2755 (S) yrkande 3.

När det slutligen gäller motionsyrkandet om att regeringen bör tillsätta en utredning som undersöker att det finns relevanta tryckta läromedel utgår utskottet från att regeringen kommer att följa frågan. Utskottet ser därmed inte skäl för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandet. Motion 2023/24:2753 (V) yrkande 2 avstyrks därför.

Ytterligare åtgärder för kvalitetssäkring av läromedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ytterligare åtgärder för att kvalitetssäkra läromedel. Utskottet hänvisar bl.a. till att regeringen har för avsikt att följa upp om de åtgärder som föreslås i propositionen för tydligare styrning mot kvalitetssäkrade läromedel får önskvärd effekt och är beredd att ta ytterligare steg om det bedöms nödvändigt.

Jämför reservation 3 (V) och 4 (C).

Följdmotionen

I kommittémotion 2023/24:2753 yrkande 1 föreslår Daniel Riazat m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att utreda en kvalitetsmärkning av läromedel som är utformad i enlighet med läroplanernas värdegrund. Motionärerna anser att en kvalitetsmärkning skulle underlätta för skolorna vid inköp av läromedel och sätta press på läromedelsförlagen.

Motion från allmänna motionstiden 2023/24

I partimotion 2023/24:2482 yrkande 9 föreslår Muharrem Demirok m.fl. (C) ett tillkännagivande till regeringen om behovet av att införa en central läromedelsgranskning. Motionärerna anser att en centralt samordnad granskning av läromedel skulle vara ett stort stöd för lärare. Enligt motionärerna kan Skolverket med ett tydligt tillsynsuppdrag säkra kvaliteten och se till att läromedel speglar läroplanen.

Propositionen

När det gäller frågan om kvalitetssäkring av läromedel anför regeringen bl.a. att innan läromedel ges ut behöver innehållet vara granskat, så att kvaliteten motsvarar elevers och lärares behov och förväntningar. Det kan exempelvis handla om att säkerställa att materialet presenteras i lämplig ordning och att det inte förekommer könsstereotypa formuleringar eller bilder. Regeringen anför att läromedelsproducenter ofta använder referensgrupper av elever och lärare som får lämna synpunkter på texter, bilder och uppgifter under arbetets gång vilket innebär att materialet kan prövas i undervisningssammanhang. Att ta fram läromedel är ett tidskrävande och komplext arbete. Noggrannhet i alla led under både framtagande och kvalitetssäkring är avgörande för läromedlets tillförlitlighet. De flesta läromedelsförlag som i dag tar fram läromedel är anslutna till Läromedelsföretagen, som har en kvalitetspolicy för läromedel.

Regeringen anser att det är centralt att läromedelsförlagen och läromedelsproducenterna har kvalitetssäkringsrutiner när de tar fram läromedel. Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedels förslag om

att det ska anges i lagtexten att läromedel ska vara kvalitetssäkrade och att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vad detta innebär i form av kvalitetskriterier för läromedel anser dock regeringen vara alltför långtgående. Regeringen pekar på att Skolverket, som avstyrker förslaget i denna del, bl.a. anför att en myndighet i så fall bör få i uppdrag att granska och godkänna produkten, vilket skulle vara mycket resurskrävande och också kräva tydliga preciseringar av vilka dimensioner som ska granskas. Regeringen, som delar denna uppfattning, noterar också att det s.k. censurförbudet i 1 kap. 8 § tryckfrihetsförordningen måste beaktas. Förbudet innebär att en skrift inte får granskas av en myndighet eller ett annat allmänt organ före tryckningen. Regeringen anser därför att det inte bör meddelas föreskrifter om särskilda kvalitetskriterier utan att det i lagtexten räcker med vad som föreslagits i propositionen, dvs. att läromedlet ska vara avsett att användas i undervisningen och överensstämna med relevanta delar av tillämplig kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan och med läroplanen. För att läromedlen ska bli ändamålsenliga och intressanta för skolorna att köpa in kommer det alltså, anför regeringen, att vara viktigt för läromedelsproducenterna att se till att de läromedel de tar fram uppfyller dessa kriterier.

Regeringen avser vidare att ge Skolverket i uppdrag att ta fram ett stödmaterial för huvudmän, rektorer och lärare som kan tillämpas vid val och användning av läromedel. Det kan t.ex. handla om vilka typer av läromedel som är mer eller mindre lämpliga för elever i olika skolformer och årskurser och hur dessa läromedel bör användas.

För att läromedel ska hålla hög kvalitet, vara ändamålsenliga och anpassade för olika elever och kvalitetssäkrade anser regeringen att det är viktigt att det framgår av definitionen att ett läromedel ska vara utgivet av någon som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art. Med detta avses i första hand en professionell utgivare, exempelvis ett förlag eller en läromedelsproducent. Utgivarens titlar ska finnas tillgängliga för en bred allmänhet via t.ex. bibliotek, bokhandlare eller etablerade distributionskanaler för läromedel. För att en utgivningsverksamhet ska anses vara av professionell art krävs att den har rutiner för kvalitetssäkring. Utgivarens verksamhet ska vara sådan att det kan förutsättas att utgivna läromedel präglas av ett professionellt redaktionellt arbete, är kritiskt granskat och att det finns avtal som reglerar ersättning mellan utgivaren och upphovspersonerna. Regeringen anger vidare att Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyrelsen enligt sina respektive instruktioner har uppdrag som bl.a. innebär att de har möjlighet att ta fram läromedel. Regeringen bedömer att dessa skolmyndigheter i detta sammanhang ska anses bedriva utgivningsverksamhet av professionell art. Detsamma ska gälla övriga myndigheter om de får liknande uppdrag från regeringen.

Regeringen betonar även att det är viktigt att kvalitetssäkringen inte enbart utgår från läroplanernas ordalydelse utan beaktande av vad vetenskapen visar. Regeringen anser att en sådan ordning skulle kunna innebära att läromedlen

inte alltid baseras på undervisningsmetoder som enligt vetenskapen ger bäst effekt på elevers lärande. Bestämmelsen i 1 kap. 5 § skollagen om att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet innebär att läroplanerna måste tolkas mot bakgrund av vad vetenskapen visar. Kvalitetssäkringen behöver alltså utgå både från läroplanens ordalydelse och från vetenskap och beprövad erfarenhet. Regeringen har för avsikt att följa upp om de åtgärder som nu föreslås för tydligare styrning mot kvalitetssäkrade läromedel får önskvärd effekt och är beredd att ta ytterligare steg om det bedöms nödvändigt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare i betänkandet ställt sig bakom förslaget i propositionen som innebär att det införs en definition i skollagen av begreppet läromedel. Läromedel ska definieras som helt eller delvis tryckt eller digitalt verk som är avsett att användas i undervisningen, som överensstämmer med relevanta delar av tillämplig kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan och läroplanen. För att läromedel ska hålla hög kvalitet, vara ändamålsenliga och anpassade för olika elever och kvalitetssäkrade gäller som ytterligare krav för att ett tryckt eller digitalt verk ska betraktas som ett läromedel att det ska vara utgivet av någon som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art.

Regeringen anser däremot inte att det bör meddelas föreskrifter om särskilda kvalitetskriterier. Regeringen pekar bl.a. på att Skolverket, som avstyrkt Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedels förslag i dessa delar, anför att en myndighet i så fall bör få i uppdrag att granska och godkänna produkten, vilket skulle vara mycket resurskrävande och också kräva tydliga preciseringar av vilka dimensioner som ska granskas.

I sammanhanget noterar utskottet att regeringen i propositionen anför att den har för avsikt att följa upp om de åtgärder som nu föreslås för tydligare styrning mot kvalitetssäkrade läromedel får önskvärd effekt och är beredd att ta ytterligare steg om det bedöms nödvändigt.

Mot denna bakgrund finner utskottet inte skäl att föreslå någon åtgärd med anledning av motionerna 2023/24:2482 (C) yrkande 9 och 2023/24:2753 (V) yrkande 1, som därför avstyrks.

Avgifter inom den kommunala vuxenutbildningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att utöka rätten till kostnadsfria läromedel inom den kommunala vuxenutbildningen. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Jämför reservation 5 (S, MP) och 6 (V).

Följdmotionerna

I kommittémotion 2023/24:2755 yrkandena 1 och 2 föreslår Åsa Westlund m.fl. (S) tillkännagivanden till regeringen om dels att elever inom den kommunala vuxenutbildningen ska ha rätt till kostnadsfria läromedel, dels att särskilt förtydliga elevers inom sfi rätt till kostnadsfria läromedel. Motionärerna anser att 20 kap. 7 a § andra stycket skollagen ska ändras så att det tydligt framgår att huvudmän inte ska kunna skjuta över kostnader för lärverktyg på studerande. Vidare bör 20 kap. 7 b § andra stycket skollagen, där det anges att huvudmannen får besluta att eleverna inom sfi ska hålla sig med enstaka egna lärverktyg, utgå.

I kommittémotion 2023/24:2753 yrkande 3 föreslår Daniel Riazat m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett lagförslag som innebär att alla elever inom den kommunala vuxenutbildningen enbart ska förväntas hålla sig med enstaka egna lärverktyg. Motionärerna anser att det behövs en skarpare reglering så att inte kostnader vältras över på de studerande.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen också vissa terminologiska följdändringar samt redaktionella ändringar när det gäller den kommunala vuxenutbildningen (komvux). Regeringen föreslår att det även i bestämmelserna om komvux på grundläggande och gymnasial nivå, komvux som anpassad utbildning på grundläggande och gymnasial nivå och komvux i sfi ska framgå att eleverna utan kostnad ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

Huvudmannen ska dock, liksom hittills, i fråga om komvux på grundläggande respektive gymnasial nivå och komvux som anpassad utbildning på grundläggande respektive gymnasial nivå, kunna besluta att lärverktyg som varje elev har för eget bruk och får behålla som sin egendom, ska anskaffas av eleverna själva eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar huvudmannens anskaffningskostnader. För sfi gäller som tidigare att huvudmannen får besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna

lärverktyg. Regeringen behandlar således inte några ändringar om detta i propositionen.

De redaktionella ändringar som föreslås innebär att 20 kap. 7 § delas upp i tre paragrafer (20 kap. 7–7 b §§) för att lagtexten ska bli mer lättläst.

Läromedelsutredningen

Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel har bl.a. haft i uppdrag att utreda och föreslå åtgärder för att säkra tillgången till ändamålsenliga läromedel av hög kvalitet för alla elever i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. I uppdraget ingick också föreslå hur statens roll bör se ut när det gäller läromedel i svensk skola. Utredningen överlämnade i augusti 2021 slutbetänkandet Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70). I slutbetänkandet föreslår utredningen bl.a. att skollagen ändras så att eleverna inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå och inom anpassad utbildning på grundläggande nivå utan kostnad ska ha tillgång till läromedel. Tillgång till läromedel innebär inte nödvändigtvis att eleverna får behålla läromedlen utan de kan erbjudas som ett lån under elevernas utbildning. Det är emellertid enligt utredningens uppfattning viktigt att eleverna har möjlighet att ta hem läromedlen för självstudier utanför undervisningstid.

Enligt uppgift från Utbildningsdepartementet bereds slutbetänkandet i de delar som inte behandlas i propositionen, innefattande frågan om kostnadsfria läromedel, fortfarande inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

När det gäller den kommunala vuxenutbildningen (komvux) föreslår regeringen i propositionen vissa terminologiska följdändringar samt redaktionella ändringar. Däremot föreslås inte någon ändring i sak i fråga om möjligheten för huvudmannen att besluta att elever i varierande utsträckning ska stå för en del av kostnaden för lärverktyg. Den del av utredningens förslag som innebär att elever i komvux på grundläggande nivå och komvux som anpassad utbildning på grundläggande nivå ska få kostnadsfria läromedel behandlas inte i propositionen. Denna del bereds fortfarande inom Regeringskansliet.

Enligt utskottet bör resultatet av beredningsarbetet inte föregripas genom någon åtgärd från riksdagen.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2023/24:2753 (V) yrkande 3 samt 2023/24:2755 (S) yrkandena 1 och 2.

Reservationer

1. Frågor om rätten till läromedel m.m., punkt 2 (S, MP)

av Åsa Westlund (S), Linus Sköld (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S), Aylin Nouri (S) och Camilla Hansén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2755 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 3 och avslår motionerna

2023/24:1930 av Mattias Jonsson och Amalia Rud Pedersen (båda S),

2023/24:2451 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkandena 14 och 15,

2023/24:2482 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 8,

2023/24:2687 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 29 och 31.1 samt

2023/24:2753 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Regeringen menar i konsekvensbeskrivningen i propositionen att förslagen inte innebär någon ambitionshöjning och därför inte bedöms medföra några kostnader som aktiverar den kommunala finansieringsprincipen. Här är det uppenbart att regeringen återigen försummar den kommunala vuxenutbildningen inklusive sfi. Regeringen hänvisar i propositionen till det statsbidrag som inrättats för inköp av vissa typer av läromedel och lärarhandledningar. Eftersom detta statsbidrag bara får användas inom förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan visar det att regeringen helt saknar ambitionen att höja kvaliteten och öka tillgången till läromedel inom den kommunala vuxenutbildningen inklusive sfi. Enligt vår mening är det viktigt att tillgången till läromedel även stärks inom den kommunala vuxenutbildningen.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

2. Frågor om rätten till läromedel m.m., punkt 2 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2753 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 2 och avslår motionerna

2023/24:1930 av Mattias Jonsson och Amalia Rud Pedersen (båda S),

2023/24:2451 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkandena 14 och 15,

2023/24:2482 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 8,

2023/24:2687 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 29 och 31.1 samt

2023/24:2755 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag ser positivt på att Skolverket fått medel och ett uppdrag att stödja produktion och utveckling av läromedel inom nationella minoritetsspråk för förskolan, övriga frivilliga skolformer och för de obligatoriska skolformerna. Men det råder brist inom betydligt fler ämnen. När kraven dessutom utökas till att alla elever har rätt till tryckta läromedel som följer kursplanen blir det ännu viktigare att säkerställa att dessa läromedel finns. Jag anser därför att regeringen bör tillsätta en utredning som undersöker att det finns relevanta tryckta läromedel som följer respektive ämnes fastställda kursplan.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

3. Ytterligare åtgärder för kvalitetssäkring av läromedel, punkt 3 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2753 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1 och

bifaller delvis motion

2023/24:2482 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 9.

Ställningstagande

Ansvar för att undervisningen utformas i enlighet med läroplanernas värdegrund ligger på huvudmännen, rektorer och lärare. Huvudmännen har ett stort ansvar för att skapa rimliga förutsättningar att värdera de läroböcker som ska användas i undervisningen.

Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel föreslog i sitt slutbetänkande Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70) att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få fastställa kvalitetskriterier för läromedel. Regeringen har dock valt att inte gå vidare med förslaget.

Jag instämmer i de remissvar som kommit från bl.a. Jämställdhetsombudsmannen om att det vore önskvärt att ha kriterier som inkluderar jämställdhetsperspektiv. Jag anser att det bör införas en kvalitetsmärkning av läromedel för att underlätta för skolorna vid inköp av läromedel och för att sätta press på läromedelsförlagen. Regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att utreda införandet av en sådan kvalitetsmärkning som är utformad i enlighet med läroplanernas värdegrund.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

4. Ytterligare åtgärder för kvalitetssäkring av läromedel, punkt 3 (C)

av Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2482 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 9 och

bifaller delvis motion

2023/24:2753 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser att införandet av en centralt samordnad granskning av läromedel skulle vara till stort stöd för lärare. Med ett tydligt tillsynsuppdrag kan Skolverket säkra kvaliteten och se till att läromedlen speglar läroplanen. Det är centralt att läromedel baseras på aktuell forskning och läromedel ska vidare spegla den kunskap som finns om hur eleverna kan lära sig på bästa sätt.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

5. Avgifter inom den kommunala vuxenutbildningen, punkt 4 (S, MP)

av Åsa Westlund (S), Linus Sköld (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S), Aylin Nouri (S) och Camilla Hansén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2755 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 1 och 2 samt

bifaller delvis motion

2023/24:2753 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Inom den kommunala vuxenutbildningen är det i dag vanligt att elever tvingas köpa sina läromedel själva. Många elever har låga inkomster och måste prioritera köp av mat framför inköp av läromedel. Detta innebär inte bara att ett stort antal elever saknar läromedel utan också att lärare tvingas anpassa undervisningen så att elever kan delta utan att ha tillgång till dessa läromedel. Konsekvensen blir sämre lärande och att möjligheten för eleverna att uppnå målen för utbildningen minskar.

Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel föreslog i sitt slutbetänkande Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70) att även elever inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå och inom anpassad utbildning på grundläggande nivå ska ha tillgång till läromedel utan kostnad. Regeringen har tyvärr valt att inte lägga fram ett sådant förslag i propositionen. Om regeringen på allvar anser att läromedel är viktiga för elevers kunskapsutveckling ska detta inte bara gälla för barn och unga i skolan samtidigt som vuxnas lärande ignoreras. Vi anser därför att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förslag som innebär att även studerande inom den kommunala vuxenutbildningen ska ha rätt till kostnadsfria läromedel.

Till skillnad från studerande inom den kommunala vuxenutbildningen generellt har studerande inom svenska för invandrare, sfi, i dag rätt till kostnadsfria läromedel. Av utredningens slutbetänkande framgår emellertid att det förekommer att elever inte får låna hem böcker för att kunna repetera hemma och på så sätt utveckla ett rikt ordförråd eftersom böckerna ska användas av flera elevgrupper. Bristen på läromedel utgör alltså ett hinder för sfi-elevers språkliga utveckling, trots att läromedel enligt skollagen ska vara kostnadsfria för dessa elever. Vi anser därför att det finns ett behov av att

förtydliga sfi:s elevers rätt till kostnadsfria läromedel. Förslaget i propositionen innebär att 20 kap. 7 § delas upp i tre paragrafer (20 kap. 7–7 b §§). Enligt vår mening bör 20 kap. 7 b § andra stycket skollagen, där det anges att ”Huvudmannen får trots första stycket besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna lärverktyg”, utgå. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag till en sådan lagändring.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

6. Avgifter inom den kommunala vuxenutbildningen, punkt 4 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2753 av Daniel Riazat m.fl. (V) yrkande 3,

bifaller delvis motion

2023/24:2755 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 1 och

avslår motion

2023/24:2755 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Inköpen av kurslitteratur är en stor ekonomisk börda för många studerande. Att den som studerar måste köpa sin kurslitteratur kan ses som ett avsteg från principen om att utbildningen ska vara avgiftsfri. Det kan samtidigt ibland vara problem att få tag i vissa böcker när de säljer slut i bokhandeln. Om huvudmännen köper in böcker underlättar det även för lärarnas planering eftersom de vet vilka böcker de kommer att arbeta med de närmaste åren i stället för att behöva anpassa sig efter bokförlagens utgivning.

I slutbetänkande Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70) föreslog Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel att elever inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå och inom anpassad utbildning på grundläggande nivå ska få tillgång till läromedel utan kostnad. Något sådant förslag har dock inte lämnats i propositionen. Enligt min mening behövs det en skarpare reglering så att inte kostnader vältras över på de studerande. Jag anser därför att regeringen bör återkomma med ett lagförslag som innebär att elever inom den kommunala vuxenutbildningen enbart ska förväntas hålla sig med enstaka egna lärverktyg.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

Särskilt yttrande

Frågor om rätten till läromedel m.m., punkt 2 (S)

Åsa Westlund (S), Linus Sköld (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S) och Aylin Nouri (S) anför:

Bra läromedel är en viktig del av undervisningen och avgörande för våra barns och ungas lärande, inte minst för dem som inte kommer från studievana hem. Den socialdemokratiskt ledda regeringen tillsatte 2019 en utredning med uppdrag att bl.a. föreslå hur statens roll bör se ut när det gäller läromedel i svensk skola. Utredningen överlämnade i augusti 2021 slutbetänkandet Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70). I propositionen behandlas vissa förslag i slutbetänkandet. Vi har ställt oss bakom propositionen som innebär att elevernas rätt till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg förtydligas i skollagen. Genom förslagen införs vidare definitioner av begreppen lärobok, läromedel och lärverktyg i lagen. Mot bakgrund av förslagen har vi valt att inte reservera oss till förmån för motion 2023/24:2687 yrkandena 29 och 31.1.

Vi anser att det är angeläget att regeringen fortsätter arbetet för att säkerställa en god och likvärdig tillgång till läromedel av hög kvalitet på alla skolor. Vi avser att noga följa frågan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2023/24:21 Stärkt tillgång till läromedel:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Följdmotionerna

2023/24:2753 av Daniel Riazat m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att utreda ett inrättande av en kvalitetsmärkning av läromedel som är utformad i enlighet med läroplanernas värdegrund, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som undersöker att det finns relevanta tryckta läromedel som följer respektive ämnes fastställda kursplan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett lagförslag som innebär att elever inom vuxenutbildning enbart ska förväntas hålla sig med enstaka lärvrtyg och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2755 av Åsa Westlund m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även elever inom den kommunala vuxenutbildningen ska få rätt till kostnadsfria läromedel och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förtydligad rätt till kostnadsfria läromedel för elever inom sfi och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av stärkt tillgång till läromedel även inom sfi och vuxenutbildningen och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2023/24

2023/24:1930 av Mattias Jonsson och Amalia Rud Pedersen (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla elever ska ha rätt till tillgång till läroböcker samt att detta ska införas i skollagen och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2451 av Camilla Hansén m.fl. (MP):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att definiera läromedel i skollagen och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att elevernas rätt till läromedel förs in i skollagen och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2482 av Muharrem Demirok m.fl. (C):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reglera rätten till läromedel och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att införa en central läromedelsgranskning och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2687 av Åsa Westlund m.fl. (S):

29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra förslag för att säkerställa en god och likvärdig tillgång till läromedel av hög kvalitet på alla skolor och tillkännager detta för regeringen.
- 31.1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förverkliga Läromedelsutredningens förslag och tillkännager detta för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser Läromedelsutredningens förslag om förtydligande i skollagens bestämmelser om att elevernas tillgång till böcker och lärverktyg ska förverkligas.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i skollagen
(2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)¹

dels att nuvarande 20 kap. 7 a och 8 §§ ska betecknas 20 kap. 8 och 8 a §§,

dels att 1 kap. 3 §, 9 kap. 8 §, 10 kap. 10 §, 11 kap. 13 §, 12 kap. 10 §, 13 kap. 10 §, 15 kap. 17 §, 18 kap. 17 §, 20 kap. 7 § och rubriken närmast före 20 kap. 7 § ska ha följande lydelse,

dels att rubrikerna närmast före 20 kap. 7 a och 8 §§ ska sättas närmast före 20 kap. 8 och 8 a §§, och

dels att det ska införas två nya paragrafer, 20 kap. 7 a och 7 b §§, och närmast före 20 kap. 7 a och 7 b §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.3 §²

I denna lag avses med

– distansundervisning: interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i både rum och tid,

– elev: den som deltar i utbildning enligt denna lag med undantag för barn i förskolan,

– fjärrundervisning: interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i rum men inte i tid,

– fristående fritidshem: sådant fritidshem som bedrivs av en enskild och som avses i 2 kap. 7 § andra stycket,

– fristående förskola: förskoleenhet vid vilken en enskild bedriver utbildning i form av förskola,

– fristående skola: skolenhet vid vilken en enskild bedriver utbildning inom skolväsendet i form av förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola eller sådant fritidshem som avses i 2 kap. 7 § första stycket,

– förskoleenhet: av huvudman för förskola organiserad enhet som omfattar verksamhet i en eller flera förskolebyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon förskolebyggnad,

– konfessionell inriktning: inriktning på verksamhet som innebär att det där förekommer konfessionella inslag,

– konfessionella inslag: bekännande eller förkunnande inslag som tillhör en viss religion och som initieras och genomförs av huvudmannen eller på dennes uppdrag,

¹ Senaste lydelse av
20 kap. 7 a § 2022:912
20 kap. 8 § 2015:482
rubriken närmast före 20 kap. 7 a § 2022:912.

² Senaste lydelse 2022:1315.

– lovskola: undervisning inom grundskolan som anordnas enligt denna lag under lov under en termin eller utanför terminstid och som inte är obligatorisk för elever,

– *lärobok: tryckt läromedel, med eller utan digitala komponenter,*

– *läromedel: helt eller delvis tryckt eller digitalt verk som är avsett att användas i undervisningen, som överensstämmer med relevanta delar av tillämplig kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan och läroplanen, och som är utgivet av någon som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art,*

– *lärverktyg: läroböcker, andra läromedel och andra tryckta eller digitala verk samt utrustning och material som används i undervisningen,*

– skolenhet: av huvudman för annan skolform än förskola organiserad enhet som omfattar verksamhet i en eller flera skolbyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad,

– undervisning: processer som på lektioner eller vid andra lärtillfällen leds av lärare eller förskollärare mot mål som anges i förordningar och andra författningar som ansluter till denna lag och som syftar till utveckling och lärande genom att barn eller elever inhämtar och utvecklar kunskaper och värden, och

– utbildning: verksamhet som bedrivs av en huvudman enligt denna lag inom vilken barn eller elever deltar i undervisning och andra aktiviteter.

9 kap.

8 §³

Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till *böcker* och andra *lärverktyg* som behövs för en *tidsenlig utbildning* samt erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till *läroböcker, andra läromedel* och andra *lärverktyg* som behövs för en *god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.*

Eleverna ska utan kostnad erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

10 kap.

10 §

Utbildningen ska vara avgiftsfri.

³ Senaste lydelse 2017:1115.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till *böcker* och andra lärvverktyg som behövs för en *tidsenlig utbildning samt* erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till *läroböcker, andra läromedel* och andra lärvverktyg som behövs för en *god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.*

Eleverna ska utan kostnad erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

11 kap.

13 §

Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till *böcker* och andra lärvverktyg som behövs för en *tidsenlig utbildning samt* erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till *läroböcker, andra läromedel* och andra lärvverktyg som behövs för en *god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.*

Eleverna ska utan kostnad erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

12 kap.

10 §

Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till *böcker* och andra lärvverktyg som behövs för en *tidsenlig utbildning samt* erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till *läroböcker, andra läromedel* och andra lärvverktyg som behövs för en *god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.*

Eleverna ska utan kostnad erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

13 kap.

10 §

Utbildningen ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till *böcker* och andra lärvverktyg som behövs för en *tidsenlig utbildning samt* erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till *läroböcker, andra läromedel* och andra lärvverktyg som behövs för en *god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.*

Eleverna ska utan kostnad erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

15 kap.

17 §

Utbildningen i gymnasieskolan ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra läromedel och andra läromedel som behövs för en *tidsenlig utbildning*. Huvudmannen får dock besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna hjälpmedel.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till *läroböcker, andra läromedel* och andra läromedel som behövs för en *god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål*. Huvudmannen får dock besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna hjälpmedel.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

18 kap.

17 §⁴

Utbildningen i anpassade gymnasieskolan ska vara avgiftsfri.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra läromedel och andra läromedel som behövs för en *tidsenlig utbildning*.

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till *läroböcker, andra läromedel* och andra läromedel som behövs för en *god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål*.

Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.

20 kap.

7 §⁵

Avgifter

Gemensamma bestämmelser om avgifter

Utbildningen ska vara avgiftsfri, om inte något annat följer av denna lag eller av föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 kap. 21 §. Det får dock förekomma enstaka inslag som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna.

Huvudmannen får bestämma att böcker och andra läromedel, som varje elev inom utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå eller inom anpassad utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå har för eget bruk och får behålla som sin egendom, ska anskaffas av eleverna själva eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar huvudmannens anskaffningskostnader. Läromedel som används i utbildningen ska i övrigt tillhandahållas utan kostnad för eleverna.

Elever inom utbildning i svenska för invandrare ska utan kostnad ha

⁴ Senaste lydelse 2022:1315.

⁵ Senaste lydelse 2022:1315.

tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning. Huvudmannen får dock besluta att elever ska hålla sig med enstaka egna lärverktyg.

Avgifter får inte tas ut i samband med ansökan om plats.

Avgifter inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå och inom anpassad utbildning på grundläggande och gymnasial nivå

7 a §

Elever inom utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå eller inom anpassad utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå ska utan kostnad ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

Huvudmannen får trots första stycket besluta att lärverktyg som varje elev har för eget bruk och får behålla som sin egendom, ska anskaffas av eleverna själva eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar huvudmannens anskaffningskostnader.

Avgifter inom utbildning i svenska för invandrare

7 b §

Elever inom utbildning i svenska för invandrare ska utan kostnad ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

Huvudmannen får trots första stycket besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna lärverktyg.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2024.